

"İman tevhibi, tevhib teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül ise saadet-i dareyni iktiza eder." cümlesini izah eder misiniz?

Tevekkülün kelime manası, "vekil edinmek"tir. Kavram olarak, "başarı için gerekli sebeplere teşebbüs ettikten sonra Allah'a güvenmek, onun takdirine razı olmak" manasına gelir.

[Nur Külliyyatı'nda](#), tevekkül hakkında şu öz ve doyurucu bilgilere yer verilir:

"Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek ve esbaba teşebbüs ise bir nevi dua-yı fiilî telâkki ederek, müsebbebatı yalnız Cenâb-ı Hakk'dan bilmek, neticeleri O'ndan istemek ve O'na minnettar olmaktan ibarettir."

Tevekkül yüksek bir haslet, ulvî bir seciyedir. İnsan ruhu için ayrı bir terakki vesilesidir. Kul ile Rabbi arasında manevî bir rabitadır. Allah'a tevekkül eden insan, kalben O'na teveccüh etmiş demektir. Bu teveccüh, başlı başına bir neticedir. Dünyevî gaye gerçekleşsin veya gerçekleşmesin, uhrevî mahsûl alınmış; ruh, huzurun zevkine ermiş, Allah'ı anmanın safâsını sürmüştür. Allah'ı zikretme, yâni O'nu hatırlama, yâd etme sadece bildiğimiz ibadetlere mahsus değildir. Sabır, teslim, rıza, havf, reca her biri ayrı bir zikirdir. Tevekkülü de böyle ulvî bir zikir olarak kabul etmek gerek.

Müslüman, dünya hayatını daha rahat, faydalı ve huzurlu geçirmek için sebeplere tam olarak teşebbüs eder, ama şunun da çok iyi farkındadır: Bu dünya zevk ve lezzet yeri değil, ancak imtihan meydanıdır ve âhiretin tarlasıdır. İmtihanda, tarlada, sıkıntı vardır. Ferah, imtihan ötesi ve hasat sonrasıdır. Bunun için dünyanın musibet ve sıkıntılara karşı psikolojik olarak bir ön hazırlığa sahiptir. O, herkesi misafir ve her şeyi geçici bilir. Hiçbir hâdiseye olduğundan fazla kıymet vermez. Ve ömrünü huzur içinde geçirir.

Gerçekten de tevekkül en büyük bir huzur vesilesidir. İnsanın önünde çok menziller var. Kabre girmeden önce çoğu zaman, hastalıklara, musibetlere, çaresizliklere, ihtiyarlığa da uğrar. Bütün bu safhalarda insan tevekkülsüz yaşayabilir mi? Bir hasta, muayene olma ve ilâç alma safhalarından sonra şifa bekleme dönemine girer. Doktoru da yanı başında onun iyileşmesini beklemektedir.

Bu ikili bekleyiş Allah'a tevekkülden başka bir şey değildir. Tevekkül, hastalığa olduğu gibi, ihtiyarlık mevsimi ile insanın yüzüne daha fazla vuran, ölüm habercisi soğuk rüzgârlara karşı da en sağlam zırhtır.

Peygamberimiz (asm) bizi ikaz sadedinde,

“Senin en büyük düşmanın nefsendir.” (Keşfu'l-Hafa, I/143)

buyuruyor. Bu ikazın ışığında şunu hemen söyleyebiliriz: Biz bu en büyük düşmanımıza karşı, Rabbimize en azim bir tevekkülle sığınmak mecburiyetindeyiz.

Tevekkül, bütün canlıların hatta cansızlar âleminin de yaratılışlarında var. Toprağın altında bekleyen tohumlar, yumurtalarını uzak denizlere bırakıp geri dönen balıklar, rızık kaygısına düşmeden ve doğum kontrolü hesabına girmeden yavru yapan hayvanlar ve nihayet yollarını bilmeden süratle dönen gezegenler birer tevekkül sahnesi sergiliyorlar.

***

Mümin, her şeyin tedbir ve dizgininin Allah'ın kudret elinde bildiği için, hiçbir şeyden endişe ve telaş etmez. Mümin bilir ki Allah bir musibeti alnına yazmış ise bundan kurtuluş yok der teslim olur; aynı şekilde musibeti alnına yazmamış ise hiçbir güç o musibeti başına bela edemez. Bu tevekkül ve düşüncesi mümini rahatlatır ve cesur kılar. İşte bu düşünce bir nevi psikolojik yükün, yani hadiseler karşısında endişe ve telaş etmenin, tevekkül vasıtası ile kadere atılması demektir.

Ama kafir, Allah'a ve onun kainattaki tedbir ve iradesine inanmadığı için her şeyi tesadüfe veriyor. O zaman başına her an bir iş, bir musibet gelmesi muhtemeldir. Bu yüzden her şeyde bir endişe, bir telaş duyar. Her hadise karşısında korkar ve titrer. "Acaba bu musibet bana dokunur mu?" der, hayatı zehir olur.

Üstad Hazretleri bu manaya örnek için Amerika da olmuş bir olayı söylüyor. Kuyruklu yıldız dünyanın yakınından geçince, "Acaba dünyaya çarpar mı?" endişesi ile imanı ve tevekkülü olmayan veya zayıf olanlar çok korkmuşlar, hatta evlerinden çıkmışlar.

Halbuki iman ve tevekkülü olan bir mümin bu olayda şöyle düşünür; "Şayet bu yıldız dünyaya çarpma emrini Allah'tan almış ise tevekkülden başka yapacak bir şey yoktur." der, hayret içinde çarpmasını bekler. Yok emir almamış ise, "Bu yıldız haddini aşır vazifesi olmadığı halde dünyamıza çarpamaz." der, endişe ve telaştan kurtulur.

Allah'a tahkiki bir şekilde iman ile tevekkül eden adam hiçbir şeyden korkmaz, hiçbir

---

hadise karşısında titremez. Cesaretin kaynağı hakiki ve sağlam iman olduğu gibi korkaklığın kaynağı ise imansızlık ve tevekkülsüzlüktür. Kalbinde iman olmayan birisi, bu yüzden her hadise karşısında titrer, her musibetten azap duyar. Bir nevi dünyanın bütün yükünü beline yükler ve altında ezilip gider.

Tevekkül imanın bir meyvesi ve neticesi olduğu için, iman ne kadar sağlam ve kuvvetli olursa tevekkülde o nispette kuvvetli ve sağlam olur. İmanı tahkiki olan birisinin tevekkülü de tahkiki olacağı için, hayat kalitesi yüksek olur, olaylar ona azap değil sadece ibret olur. Mümin birisinde ruhi hastalıklar olmaz, zira manevi hastalıkların temelinde iman ve tevekkül zafiyeti vardır.

Öyle ise bize düşen iman ve tevekkül kalitemizi yükseltmek ve sağlam bir şekle kavuşturmak olmalıdır ki, bu zamanda bunun en kestirme ve garanti yolu Risale-i Nurlardır.

Özet olarak; *kadere iman eden kederden emin olur, tevekküle yaslanan ruhi marazlardan şifa bulup her iki cihanda da mesut ve bahtiyar olur inşallah.*

***

Bu vecize üzerine, bir arkadaşımızın yazdığı yazıyı istifadenize sunuyoruz:

“İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül ise saadet-i dareyni iktizâ eder.”

der Bediüzzaman Hazretleri. Bu ifadesiyle; hasretini çektiğimizin adını koymuş ve hayalini kurduğumuz, vasıl olmak için perişan olduğumuz o mutluluklar ülkesinin adresini göstermiştir bize.

Saadet-i Dareyn; iki dünya saadeti. Dünyada başlayıp ahirette devam eden ve mutluluğun bitmediği âsûde bahar.. Sadet-i dareyindir kalplerimizin, ruhlarımızın maksudu. Lâkin, elbette bedelsiz ve usulsüz kavuşulamaz hiçbir güzele.

Sadet-i dareynin adresinde **imandır ilk basamak..**

İman eden;

“Bir köy muhtarsız olmaz. Bir iğne ustasız olmaz, sahipsiz olamaz. Bir harf kâtipsiz olamaz. Öyleyse nihâyet derecede muntazam olan şu memleket de hâkimsiz olamaz.”

---

der. Ve devam eder, **“Allah vardır. Yer, gök ve içinde ne varsa O’nundur. Ben de O’nunum.”** Bu ifadelerle artık, kul ile Rabbi arasında bir bağıllık oluşmuştur.

Allah ile insan arasındaki irtibat demek olan imandan sonra adresin **ikinci basamağı tevhiddir. “Lailaheillallah.”** Kainatta hiç bir zerre yoktur ki bu cümleyi söylemesin.

Tevhid’e dair akla gelen ilk şey, tevhid’in öncelikle inkâr oluşu. **Yani O’dan başka olan sahte ilâhları inkar... “La ilahe..” ilah yoktur. “...İllallah” O’dan başka.** İşte bu cümle sebeplerin sukutudur. Ve bu cümle amennâ dedikten sonra, sebeplere ilahlık makamını verecek şekilde bir fâil nazarıyla bakılamayacağını ifadesidir.

Tevhid; kuvvetli bir iman akabinde, sebepler perdesinin şeffaflaşması ve Allah’ın isim ve sıfatlarıyla buluşmaktır.

Kâinata elbette her şey sebeplerle ortaya çıkar. Allah’ın kâinattaki kanunudur bu. Hayat için rızık gerekir. Neslin devamı için dişi-erkek. Çiçeklerin açması için bahar gelir. Hastalıklar için virüsler, felaket ve musibet için kazalar, depremler ve afetler gelir. Mazlumların zulme uğramasına zalimler sebeptir.

İşte bu sebeplere hikmetle bakmayı bilmek ve hâdiseler satırlarında ilahî mesajları okuyabilmektir tevhid.

Yani, yaşamımızda karşımıza çıkan maddî-manevî her şeyde Allah’ı görebilmek ve sebeplere takılmayıp her şeyde Allah’ı müşâhede edebilmektir. Manevi durumumuzu ortaya koyması için gelen bu bela ve musibetlerin her biri bir sebeple gönderilir adresimize. Gönderen ise Allah’tır!

Sebeplere takılmak değil midir yaşamımızı buhrana çeviren ve bizi perişan eden?! Hikmetsiz, basiretsiz bakış ve yorumlarla bu sebeplerin her biri bir çıkmaz sokağa döner. Öyle miydi, böyle miydi derken başımız döner bir türlü çıkmayız işin içinden. Falancaya kızarken filancaya söylenirken perişan olur, hasta oluruz. Ve böylece her birimizin hayatı dahi bir çıkmaz sokağa dönerken intikamlarla, intiharlarla bunalım çağı oluvermiştir işte şu asrımız..

Oysa tevhidin mânâsını idrak eden hastalığın mânâsını da bilir, musibetin de. Ve der; *“Kâinata maksatsız, çirkin ve abes olanı yaratmamışsa Allah, adresime gönderdiği musibeti de maksatsız değildir. Çirkin hiç değildir.”*

Gıdası verilmeyen, hücreleri yenilenmeyen her azanın hasta olması gibi yaratılarda yaratıcıyı göremeyen her bir ruh da, hastadır. Asrımızda kanser günden güne hızla yayılıyor. Herkes telaşa düşmüş *“Ya bende de varsa!”* diye. Oysa bu kadar telaş niye, zaten ölmek için gelmedik mi dünya misafirhanesine!? Telaş edilmesi gereken hakiki hastalığa gelince; sebeplere ilahlık derecesinde kıymet vermekle kanser olmuş ruhlarımız!

Tevhid ehli sebeplere ne tapacak ve hayranlık duyacak kadar kıymet verir ne de kin ve nefret edecek kadar ciddiye alır. Sebepler tevhid ehli için, Allah'ın isimlerini okutturan aynalar hükmündedir.

Baharda, çiçekte Cemîl ve Latîf isimlerini lezzetle okurken, fırtınalı denizlerde ve çakan şimşeklerde, ibretle Kahhar ve Celîl isimlerini müşahede edebilmektir tevhid. Sağlık-sıhhatte rahmeti, hastalıkta, musibette terbiye edicilik ma'nasındaki Rab ismini okuyabilmek imanı kamil olanların tevhid basamağındaki başarısına işarettir. Evet iman eden, yaratılan her şeyde mutlaka O'nu görür.

Ve saadet-i dareynin **üçüncü basamağı; teslim** olmak. Kendini Allah'a bırakmak, O'na boyun eğmek.

Teslimiyet, *kaderin tecellisi demek olan kazaya rızadır*. Ve Allah'ın kaderden bize ayırdığını -bu bir bela ve musibet bile olsa- gönül rızasıyla kabul edebilmektir.

Âlimler, **teslimiyet** için **“belâ geldiğinde içte ve dışta değişme olmaksızın sabit olmaktır”** demişler. İnsan dil ile “ne yapalım Allah'tan bu da!” der. Der demesine fakat, esefle, ye's ile çıkar bu cümleler ağızdan! Bu teslimiyet değildir. Diliyle söylediği bu güzel cümleyi kalbiyle gösterdiği hoşnutsuzluk ile yalanlar insan. Farkında olarak ya da farkında olmadan.

Ey insanoğlu! Ağla sızla feryat et, istersen vur başını duvardan duvara. Mukadder programı değiştirmeye muktedir olamazsın!..

Âcizliğini unutan insan, kulluğunu hatırlatmak için kaderin kendisine sunduğu şerbeti acı da olsa yüzünü buruşturmadan yudumlamalıdır. Semavat ve arzın dışına çıkmaya güç yetiremeyen insana, acaba rızadan başka ne yakışır?!

“Onların Rableri katındaki mükafatı, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Orada ebedi olarak devamlı kalıcıdırlar. Allah onlarda razı olmuştur ve (onlar da) O'ndan razı olmuşlardır. İşte bu (karşılık),Rabbisinden korkan kimseler içindir.” (Beyyine, 98/8)

Ve **Tevekkül**; âsûde bahar ülkesinin adresindeki **son basamak**. Yani işini Allah'a ısmarlamak. O'na sığınmaktır tevekkül. **Gerekeni yapmak demek olan, sebeplere teşebbüsten sonra ağırlıklarını O'nun kudret eline bırakmak.**

Abdülkadir Geylani Hazretleri (ks); **“Tevekkül eden kimse, Rabbin va'di ile sukûnet bulur.”** demiştir.

İnsanoğlu kaderine rıza göstermeyip tevekküle yanaşmadığı sürece ıstıraplardan,

---

evhamlardan, sabırsızlıklardan asla ve asla kurtulamayacaktır. Ve böylece insan olma asaletine yakışmayan bir hal ile, yani yaratana değil, yaratılmış olana tenezzül edecektir. Her sıkıntı karşısında çaresizlik sancıları çekecek, kainata da zavallı bir dilenci olacaktır.

Hız. Ömer (ra) şöyle buyurmuştur:

“İster hoşuma giden olsun, isterse de gitmeyen; hangi hal üzere sabahlarsam sabahlayayım benim için fark etmez. Çünkü ben, hayrın hoşuma gidende mi, yoksa gitmeyende mi olduğunu bilmiyorum.” (İbn-i Kesîr)

Beşeri bütün matlûbuna vâsıl eden kelimedir tevhid..

Hastayken hastalığı, sağlıklı iken sağlığı, musibettede iken musibeti, yalnızken yalnızlığı, gençken gençliği, ihtiyarken ihtiyarlığı sevmeyi becerebiliyorsak ve falan bize hakaret ettiğinde filan da bahçemize çöp döktüğünde kızmamayı başarabiliyorsak, işte hasretini çektiğimiz âsûde bahar ülkesi burada, içimizde hem de her yanımızdadır. Hatta o kadar ki gittiğimiz her kışı bahara döndürecek kadar yanımızdadır bu bahar. Saadet-i dareyindir bu.

Lâkin nefsin gözü gaflet ile sebeplerden açılan maneviyat alemine kapanırsa, her şeyi kapkara görür. Ve kör olan elbette güneşin gösterdiği güzelliklerden habersizdir.

Gözleriyle sayfamda gezinen İrfan Mektebi'nin sevgili misafiri! Şimdi istersen biraz düşün! Mutlu musun yoksa mutsuz mu? Kaderin adresine postaladığı hadiselerle memnuniyetsizlikler, vehimler ve esefler ile bakarak zindan yapıyorsan yaşamını, başa dönmelisin. Yani adresin başına. İman! Çünkü Bediüzzaman Hazretleri **“İman, saadet darını netice verir.”** demiyor, **“Sadet-i dareyn'i netice verir.”** diyor. Yani, “iman; sadece âhiret mutluluğu olan cenneti netice vermez. Hem dünya hem ahiret mutluluğunu netice verir.” Evet Allah'a inanıyorsan bu dünyada da mutlu olursun, olmalısın (!) Çünkü dünyada kadere rıza ile elde edilen manevi huzur ahiretteki cennet saadetinin habercisidir. Kadere rızasızlık ile gelen dünyadaki mutsuzluklar ise ahiretteki cehennem azabının alametidir.

Mutlu musunuz, halinizden memnun musunuz? Öyleyse problem yok. Çünkü siz tevekkül ehlisiniz. Elinizden geleni yapıyor sonra gelen neticeye rıza gösteriyorsunuz. Demek ki; yerlerin ve göklerin ilâhına teslimsiniz. **Öyleyse her şeyde O'nu görüyorsunuz, O'nu okuyorsunuz ki falancaya filancaya kızmakla kendinizi, hayatınızı ve başkalarının hayatını zindan etmiyorsunuz.** Ve gittiğiniz her yere mutluluk taşıyorsunuz. Huzursuzluk karanlıklarını iman nuruyla ortadan kaldırılıyorsunuz. Öyleyse siz imanı kâmil

---

olanlardansınız. Evet Sırat-ı müstakim üzere olanların dünyası da cennettir ahreti de.

Aah Saadet-i Dareyn.. Nerdesin?.. İnsaniyet seni ararken perişan oldu... Evet biliyoruz ki aslında sen **“Lâilâheillallah”** demek kadar yanımızdasın...

Lâkin Aaah âhir zaman! Sen nasıl bir zamansın ki biz insanlar aradığımız **Saadet-i Dareyn** çok yakınımızdayken onu bulamayacak kadar kör olduk seninle... Çek artık üzerimizdeki ve kalplerimizdeki kara bulutlarını. Çek ki; âsûde bir bahar ülkesi gelsin ve hiç gitmesin bizden..

İman, tevhid, teslim ve tevekkül yağmurlarıyla baharlar gelsin kalplerimize, ebedi mutluluk çiçekleri açsın. Birakalım ıstırapları, yeis ve elemeleri.. iman nimetinden mahrum ya da nasibi az olanlara... Ve huzuru bulalım, yaşatalım doya doya. Evet İman ehli bir takım sebeplerle kıymetlisini kaybettiğinde hüsrana uğramaz.. Çünkü iman eden bilir: Madem O var her şey var! Velhasıl: **âmenna diyorsa dillerimiz her şeyde O’nu görmeli gözlerimiz.** O’nu okuyunca gözlerimiz, teslimiyete bürünecektir kalplerimiz. Teslimiyetimiz varsa O’na, dünya yükümüz hafiftir artık. Ve tevekkül varsa O mutlaka bizimledir. Yerlerin ve göklerin ilahı olan Allah’ın (c.c) yanında olduğu kişi ise dünyadan ebede kadar âsûde bahar ülkesindedir.

***

Bu konuda kaleme alınan ve Kelimeler-Cümleler-I kitabında yayınlanan bir yazının bazı bölümlerini aşağıda takdim ediyoruz:

TEVEKKÜL ÜZERİNE

...

Tevekkülün izahına geçmeden önce, bu yüksek haslete, bu ulvî seciyeye yapılan itirazların kaynağına biraz inmek isterim.

...

Tevekküle karşı çıkanlar, nefislerine itimad eder, Allah’ın lütfunu, yardımını, keremini hiç düşünmezler. O’nun mülkünde yaşadıklarından ve kendilerinde varlık adına her ne varsa, hepsini O’nun ihsan ettiğinden gafildirler. Bedenlerindeki her hücrenin ve kâinattaki her sistemin İlâhî iradeyle terbiye edildiğini unuturlar.

...

Mümin, sebepler dünyasında yaşadığının ve ekmeden biçemeyeceğinin şuurundadır. Bunun yanında toprak zerrelerinin buğday yapacak ilme, kudrete ve iradeye sahip olmadıklarını da çok iyi bilir.

Mümin, sebeplere teşebbüs ettikten sonra Allah'a tevekkül eder. Zîrâ, meyveyi ağaçtan, hububatı topraktan ve insanı bütün bir kâinattan süzüp çıkararak O'dur.

Mümin, sebeplere teşebbüs etmemeyi, Allah'ın bu kâinatta koyduğu fitrat kanunlarına isyan olarak değerlendirir. Neticeyi ise sebeplerden değil, Allah'tan bekler; duâsını, niyazını, şükrünü ancak O'na yapar.

Şu hadis-i şerif, Müslümanın tevekkül anlayışının en veciz ifadesidir:

“Çalışmak âdetim, tevekkül hâlimdir.”

Ve Nur Külliyyatı'ndan özlü bir tevekkül tarifi:

“Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı dest-i kudretin perdesi bilip riâyet ederek ve esbaba teşebbüs ise bir nevi duâ-yı fiilî telâkki ederek, müsebbebatı yalnız Cenâb-ı Hakk'tan istemek, neticeleri O'ndan bilmek ve O'na minnettar olmaktan ibarettir.”(1)

Müslüman, dünya hayatını daha güzel ve rahat geçirmek arzusuyla, meşru sebeplere tam olarak teşebbüs eder, ama şunun da çok iyi farkındadır: Bu dünya zevk ve lezzet yeri değil, ancak imtihan meydanıdır ve âhiretin tarlasıdır.

...

O, herkesi misafir ve her şeyi geçici bilir. Hiçbir hâdiseye olduğundan fazla kıymet vermez. Ve ömrünü huzur içinde geçirir.

Gerçekten de tevekkül en büyük bir huzur vesilesidir.

İnsanın önünde çok menziller var. Kabre girmeden önce çoğu zaman, hastalıklara, musibetlere, çaresizliklere, ihtiyarlığa da uğrar. Bütün bu safhalarda insan tevekkülsüz yaşayabilir mi?

Bir hasta, muayene olma ve ilâç alma safhalarından sonra şifa bekleme dönemine girer. Doktoru da yanı başında onun iyileşmesini beklemektedir. *Bu ikili bekleyiş Allah'a tevekkülden başka bir şey değildir.*

Tevekkül, hastalığa olduğu gibi, ihtiyarlık mevsimi ile insanın yüzüne daha fazla vuran, ölüm habercisi soğuk rüzgârlara karşı da en sağlam zırhtır. Bundan mahrum

---

olanların tenleri hangi cins kumaşla sarılı olursa olsun, canları her an iğnelenmekte, huzurları daima zedelenmektedir.

...

Tevekkül, bütün canlıların, hatta cansızlar âleminin de yaratılışlarında var.

Dökülmüş yapraklarıyla baharı bekleyen ağaçlar; toprağın altında bekleyen tohumlar, yumurtalarını uzak denizlere bırakıp geri dönen balıklar, rızık kaygısına düşmeden ve doğum kontrolü hesabına girmeden yavru yapan hayvanlar ve nihâyet, yollarını bilmeden süratle dönen gezegenler... Bunların her biri ayrı bir tevekkül sahnesi sergiliyorlar.

Başta da işaret ettiğimiz gibi, tevekkül yüksek bir haslet, ulvî bir seciyedir. İnsan ruhu için ayrı bir terakki vesilesidir.

Allah'a tevekkül eden insan, kalben O'na teveccüh etmiş demektir. Bu teveccüh, başlı başına bir neticedir. Dünyevî gaye gerçekleşsin veya gerçekleşmesin, uhrevî mahsul alınmış; ruh, huzurun zevkine ermiş, Allah'ı anmanın sefasını sürmüştür...

(1) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz.](#)